

Studij: Češki jezik i književnost

Nastavnik: dr. sc. Dubravka Sesar, red. prof.

Kolegij: Povijest češkog jezika i dijalektologija

Status kolegija: obvezatni

Oblik nastave: predavanja (4 sata tjedno)

ECTS bodovi: 5

Ciljevi kolegija: Stjecanje osnovnih kulturoloških spoznaja o okolnostima formiranja češkoga književnog jezika, usvajanje najbitnijih elemenata češke historijske gramatike, poznavanje razlika među češkim dijalektima, a posebno razlika između češkoga standarda i substandarda.

Sadržaj kolegija: Proces standardizacije češkoga jezika, odnosno sociolingvistički pregled od predstandardnoga razdoblja do suvremenosti u kontekstu kulturnopovijesnih promjena koje su obilježile najznačajnije momente u razvitku književnoga jezika. Jezičnopovijesna periodizacija povezuje se s književnopovijesnom. Uza svako pojedino razdoblje obrađuju se najbitnije genetskolingvističke promjene i razvoj dijalekata. Posebno se obrađuju osnovne dijalektološke razlike te odnos između češkoga standarda i substandarda. Iz ovoga područja student može izabrati seminarski rad.

Studentske obveze: Redovito pohađanje nastave, analiza tekstova i sudjelovanje u diskusijama; na kraju semestra usmeni ispit.

Raspored rada (po tjednima):

1. Uvod: genetskolingvistički i sociolingvistički aspekt proučavanja jezika; vanjska i unutarnja jezična povijest; dijakronijski i sinkronijski pristup. Definiranje pojmova: jezik, književni jezik, standardni jezik; hijerarhija idioma (mjesni govor, dijalekt, interdijalekt, kulturni interdijalekt, substandard, standard), organska osnovica i kulturna nadgradnja.
2. Slavenski jezici; češki među slavenskim jezicima, hrvatski među slavenskim jezicima. Periodizacija češke književnojezične povijesti. Predstandardno razdoblje (podijeljeno u 3 faze – od 9. do kraja 14. stoljeća) – genetskolingvistička i sociolingvistička situacija; jezične mijene i promjene (strukturne i leksičke) na prijelazu pojedinih razvojnih faza.
3. Prvo razdoblje češke jezične standardizacije: prva faza – husitizam (15. st.); druga faza – humanizam i reformacija (16. i početak 17. st.), pregled: Češka braća, Zlatni vijek, najznačajniji standardotvorni momenti, filolozi, pisci, djela.
4. Vrhunac Zlatnoga vijeka češke pisane riječi, filološka djelatnost Češke braće, Blahoslav, *Kralička Biblija*, Velešlavín, Nedožerský, Komenský i dr., književno stvaralaštvo, historiografija. Jezične promjene (strukturne i leksičke) tijekom druge faze 1. razdoblja standardizacije.
5. Treća faza 1. razdoblja standardizacije – protureformacija (17. i 18. st.) i barok; pregled: radikalni obrat društvenih prilika početkom 17. st.; stagnacija i postupna razgradnja jezične norme Zlatnoga vijeka. Latinizacija, germanizacija. Ulenšpigelovska literatura. Pokušaji očuvanja tradicije, filološka aktivnost, purizam. Jezične promjene tijekom protureformacijskoga razdoblja. Formiranje čeških dijalekata.
6. Drugo razdoblje češke jezične standardizacije – periodizacija. Prva faza: prosvjetiteljstvo, klasicizam i početak preporoda (kraj 18. i početak 19. st.). Češki prosvjetitelji. J. Dobrovský – otac slavistike i suvremene bohemistike. Reteriranje jezikoslovlja prema jezičnoj normi 16. st.

7. Druga faza: preporodni predromantizam i romantizam (1. polovica 19. st.). J Jungmann i njegova generacija. Palacký, Šafařík. Pojava *Rukopisa*. Jezikoslovni sporovi. Rađanje preporodne književnosti. Jaćanje utjecaja književnosti na oblikovanje književnoga jezika.
8. Književno stvaralaštvo predromantizma i romantizma, oblikovanje književnojezične norme. Kollár, Čelakovský, Mácha, Erben, Tyl i suvremenici. Romantićarska poezija izrasla na pućkoj tradiciji i ona europskoga tipa. Stvaranje češkoga kazališta, Tylov realistićki program i njegova uloga u oblikovanju književnoga jezika. Standardotvorni pisci.
9. Treća faza 2. razdoblja standardizacije – realizam (od polovice 19. do početka 20. st.). Uspon književnoga stvaralaštva – Havlíček Borovský na pragu realizma. Božena Němcová. Jan Neruda i majevci. Jezikoslovna aktivnost, rad terminoloških komisija, Rieger, puristi, Gebauer, mladogramatićari.
10. Književnost na kraju 19. st. – nacionalna škola (Krásnohorská, Čech, Jirásek, Winter...) i kozmopoliti (Vrchlický, Zeyer, Sládek...), njihova uloga u stabilizaciji jezićne norme. Masarykov utjecaj na društvene prilike. Jezićna situacija, jezikoslovni sporovi.
11. Prvi svjetski rat, formiranje Āehoslovaćke republike, ozakonjenje "ćehoslovaćkoga" jezika, nove jezikoslovne tenzije. Nastup nove generacije čeških jezikoslovaca, Praška škola i Praški lingvistićki krug, strukturalizam. Jezikoslovni sporovi. Jezikoslovni časopisi. Udio čeških pisaca u stvaranju književnojezićne norme, njezin razvitak od Nerude do Āapeka.
12. Āeška dijalektološka mapa, češka narjećja, fenomen češkoga supstandarda (obecná Āeština), njegov društveni status i odnos jezikoslovlja i književnosti prema njemu.
13. Āeška jezićna situacija i uspon češkoga jezikoslovlja nakon 2. svjetskoga rata. Āeška filologija u slavenskom i europskom kontekstu. Usporedba suvremene Āeške normativne djelatnosti s hrvatskom. Odnos prema globalizaciji i utjecaju engleskoga jezika, briga za oćuvanje jezićne kulture.
14. i 15. Utvrđivanje gradiva, ćitanje i analiza starijih tekstova, diskusija o pojedinim pitanjima.

Literatura:

obvezatna:

Sesar, D. (1996): *Putovima slavenskih književnih jezika. Pregled standardizacije Āeškoga i drugih slavenskih jezika*, Zagreb.

Cuřín, F. i kol. (1964): *Vývoj Āeského jazyka a dialektologie*, Praha.

Havránek, B. (1979): *Vývoj Āeského spisovného jazyka*, Praha.

izborna:

Brozović, D. (1970): *Standardni jezik. Teorija / usporedbe / geneza / povijest / suvremena zbilja*, Zagreb.

Āeský jazyk. Najnowsze dzieje języków słowiańskich (1998), ur. J. Kořenský, Opole.

Lamprecht, A. – Šlosar, D. – Bauer, J. (1986): *Historická mluvnice Āeštiny*, Praha.